

Zveza Ljudskih Tradicijskih Skupin Slovenije
Slovenian CIOFF® National Section

Bilten

Št. 4, letnik XVI.

oktober 2017

Vsebina

<i>Tomaž Gantar:</i>	Substituti.....	3
<i>Samo Trtnik:</i>	Kamnik kot varuh oblačilne dediščine.....	4
<i>Katarina Barbara Fras:</i>	AFS Študent na Azorih	6
<i>Stane Križ:</i>	Navratilovci v Rusiji	7
	Napoved prihajajočih dogodkov.	11
<i>foto: mag. Janja Ravnikar:</i>	47. Mednarodni folklorni festival Gorica 2017...	12

Bilten je brezplačno glasilo članov Zveze ljudskih tradicijskih skupin Slovenije in izhaja štirikrat letno.

Naslov: Zveza ljudskih tradicijskih skupin Slovenije
 Glavni trg 7
 p. p. 173
 4000 Kranj
 e-pošta: cioff-slovenia@cioff.org
 internet: www.zltss.si

Bilten ureja Uredniški odbor:

glavna urednica	mag. Janja Ravnikar
član	Božidar Fabjan
član	Štefan Huzjan

Prispevke pošiljajte na: [janja.ravnikar\(at\)gmail.com](mailto:janja.ravnikar(at)gmail.com)

Bilten se nahaja tudi na spletni strani ZLTSS: www.zltss.si.

Vsebina člankov izraža avtorjevo mnenje in ne mnenja uredniškega odbora.

Naslovnica: Idrija. Valvasor: Slava Vojvodine Kranjske.

Substituti

V letošnji 3. številki Biltena sem prebral tudi prispevek na temo 'dopin-ga v folklori', v katerem po mojem mnenju predstavljeni precej subjektivni pogled nima zares strokovne podlage v sodobni folklori dejavnosti, za katero se trudimo, da bi bila ena od scenskih umetnosti.

Avtor tako referira na 'tekmovanja' oz. srečanja JSKD, ki uradno seveda niso tekmovanja, saj nimajo predpisanih meril in tako tudi ne zmagovalcev, ampak so zgolj srečanja, ki pa imajo selekcijski sistem napredovanja. Tudi sam CIOFF® (in ZLTSS) si že od nekdaj prizadeva, da srečanja folklorne skupin niso tekmovalnega značaja.

Na omenjenih srečanjih strokovni spremljevalec oceni predstavljen PROGRAM (in ne skupine kot take), a se programi ne primerjajo med sabo. Ocena naj bi bila neodvisna od ostalih predstavljenih programov in je sestavljena na podlagi objavljenih 'standardov', h katerim naj bi stremela slovenska folklorna dejavnost. Tako ni nujno, da ocena, ki jo pridobi predstavljen program na srečanju JSKD, sovпада s siceršnjo (splošno) kakovostjo skupine. Vemo, da se večina skupin na ocenjevanjih srečanj JSKD trudi predstaviti v boljši luči, čeprav je siceršnja podoba delovanja skupine lahko tudi bolj klavrna, zato se pogosto tudi čudimo izbranim skupinam. Tako je tudi nemogoče trditi, da so skupine, ki nastopajo brez zunanje pomoči, prikrajšane pri oceni strokovnega spremljevalca JSKD, sploh pa ne na račun skupin, ki občasno uporabijo tudi zunanje sodelavce. Bi morale biti zato posebej nagrajene?

Res je, da so nekateri od teh programov obogateni s substituti, vendar običajno ti substituti dvignejo splošno raven folklorne dejavnosti in produkcijsko bogatijo folklorno dejavnost. V nasprotnem bi kot 'doping' lahko označili tudi zunanje avtorje, mentorje, koreografe, pevo-vodje, kostumografe, šivilje, izposojene noše, instrumente... Včasih substituti zgolj kvantitativno omogočijo nastop skupinam, ki v času nastopa ne zmorejo zagotoviti dovolj rednih članov in si pomagajo z zunanjimi. A še največkrat gre za primere, ko posamezniki preprosto želijo sodelovati v več društvih – in jim folklorne ni nikoli dovolj!

Predvsem pa, kako bi tak 'doping' morebiti sploh nadzirali? Kako bi opredelili avtorje ali nastopajoče, ki sodelujejo pri več skupinah? Bi bil potreben centralni register folklornikov? Potrdila o plačani članarini?

Ustava in zakon vsekakor dajeta posamezniku pravico, da sodeluje v več društvih.

Pomembneje se mi zdi, da si prizadevamo za čim boljše programe, tako na samostojnih koncertih kot tudi na 'tekmovanjih', ker če ne drugega, se iz tega vsi nekaj naučimo in s tem kot dejavnost in kot posamezniki napredujemo, rastemo.

Tomaž Gantar

Kamnik kot varuh oblačilne dediščine

Oblačilna dediščina je tisti del zgodovine, ki je pogosto spregledan. Iz tega, kako so se ljudje oblačili, lahko izvemo tudi, kako so živeli. Še posebej je ta odnos pomemben v današnjih časih, ko tradicijo pogosto zanemarjamo. Dnevi narodnih noš in oblačilne dediščine, ki so od 7. do 10. septembra že 47. potekali v Kamniku, so eden redkih odmevnih festivalov, ki je temu v celoti posvečen. Letos je sicer nedeljski program skupaj s tradicionalno povorko narodnih noš odpadel zaradi dežja, saj organizator – Zavod za turizem, šport in kulturo Kamnik – ni želel tvegati, da bi se ta občutljiva oblačila v dežju poškodovala.

Posledično so odpadli tudi nastopi tujih folklorne skupin s Hrvaške, Poljske, Madžarske in Romunije. Je pa organizatorju uspelo izpeljati ostale tri dni programa. Posebej je občinstvo navdušil sobotni nastop Akademsko folklorne skupine France Marolt, ki je uprizorila modno revijo oblačilnih tipov v preteklosti na Slovenskem. Nastop je povezoval etnolog in kulturni antropolog Tomaž Simetinger. Obiskovalci so si v soboto lahko ogledali tudi nastop Folklorne skupine Ponikva, Folklorne skupine Cof, nastop etno skupine Srakova banda in skupine Vruja ter seveda nastop Folklorne skupine Kamnik in Folklorne skupine Komenda, ki sta otvorili program festivala.

Oblačilna dediščina pa je bila na vpogled tudi na treh spremljajočih razstavah. Razstava *Oblačilna dediščina v upodobitvah Jane Dolenc*

bo odprta še do 9. oktobra v prostorih Občine Kamnik, in sicer je obisk možen v času uradnih ur. Gre za predstavitev izjemno bogatega opusa akademske slikarke Jane Dolenc. Njene rekonstrukcijske upodobitve temeljijo na pričevanju terenskih sogovornikov, študijskih skicah, strokovnih usmeritev dr. Marije Makarovič in na primerjavi z ohranjenimi originalnimi oblačilnimi kosi. Na razstavi je del upodobitev oblačilne dediščine Koroške, ki jo hrani Slovenski narodopisni inštitut Urban Jarnik v Celovcu.

Galerija Dika je gostila razstavo avtorice Veronike Pogačar z naslovom *Prišla je na kant, a je nosila gosposki gvant*, ki se je že zaključila. Gre za razstavo oblačilne tehnike iz začetka leta 1900. Vse noše in rute so v odličnem stanju, bogato ročno vezane z različnimi vzorci. Na ogled pa je tudi noša avtorice razstave. Razstavljene noše in rute so posodili prebivalci Kamnika, Radomelj in okoliških krajev, nekaj pa jih je tudi iz Menačenkove domačije iz Domžal in folklorne skupine Groblje.

Veliko pozornosti pa je požela razstava *Z zlato nitjo stkano*, ki predstavlja rekonstruirana oblačila iz sredine 19. stoletja in ki se je zaključila 30. septembra. Avtorica Andreja Stržinar je ena redkih v Sloveniji, ki se ukvarja z rekonstrukcijo starih oblačil. Na omenjeni razstavi posebej izstopa rekonstrukcija kostumov za Polhov Gradec na podlagi upodobitev avstrijskega slikarja Franza Kurza zum Thurna un Goldensteina (1807-1878), ki je leta 1838 naslikal moškega in žensko iz okolice Polhovega Gradca. Andreja Stržinar je samo na osnovi slike do popolnosti rekonstruirala praznja oblačila za hladnejše dni tega kmečkega para. Večino dela je opravila ročno ter pri tem morala biti iznajdljiva, saj so danes takrat uporabljeni materiali težko dostopni. Sicer pa je bilo moč na razstavi videti tudi rekonstrukcijo kostumov za Motnik, rekonstrukcijo oblačil za Smlednik in ohranjene originale, ki jih hrani Gorenjski muzej.

Ravno takšne razstave in takšni festivali, kot so Dnevi narodnih noš in oblačilne dediščine v Kamniku, opozarjajo na to pomembno dediščino, ki jo moramo ohraniti, če želimo ohraniti tradicijo in zgodovino našega naroda.

Samo Trtnik

AFS Študent na Azorih

Medtem ko je lani člane AFS Študent pot zanesla preko Atlantika, v Kanado, so se letos ustavili nekje na sredini tega oceana, na Azorih. Skupina devetih otokov, ki slovijo po svojih zelenih pokrajinah, temno peščenih plažah, zanimivem podvodnem svetu in številnih drugih naravnih ter kulturnih znamenitostih, je folklornike pritegnila, še preden so 13. avgusta pristali na otoku Terceira. Ustrezno pripravljeni so »Študentje« s skoraj dvourni zamudo poleteli z dunajskega letališča proti Lizboni. Že na Dunaju so med čakanjem na letalo opravili svoj prvi, neuradni nastop, ko so s koraki polke animirali mimoidoče. Podobno vzdušje je vladalo tudi v Lizboni, le da so imeli na tamkajšnjem letališču kar celo noč časa za animacijo.

Pred folklorniki AFS Študent je bilo osem festivalskih dni in že prvi dan se je skupina predstavila na povorki po mestnih ulicah Terceire. Poleg slovenske folklorne prebivalci Azorov lahko spremljali eksotiko daljnih Havajev, temperament Argentine ter energičnost Indije. Na festivalu Folk Azores so navduševali tudi plesalci iz Latvije, Poljske, Madžarske, Slovaške, Španije, domače Portugalske in Hrvaške. S sosedo Hrvaško je slovenska skupina preživela največ prostega časa, saj so jih tekom festivala družili mnogi skupni plesi in pesmi.

Uspešni nastopi, animacije in povorke so bili zaslužni za odlično vzdušje na festivalu. K dodatni popestritvi bivanja na otoku so pripomogli ogledi številnih naravnih in kulturnih znamenitosti Terceire. Ob pogledu na majhne in barvite vasi, prostrane zelene pokrajine, vulkanske jame, peščene plaže ter neskončen ocean zagotovo ni ostal noben ravnodušen. Prav tako so imeli udeleženci festivala možnost spoznati zanimivo, za mnoge nenavadno portugalsko tradicijo – bikoborbe. Te potekajo na plaži in po mestnih ulicah, vsekakor pa so najbolj tipične in napete tiste v areni. Slednjih so se udeležili tudi plesalci AFS Študent in medtem ko so nekateri zgolj bežali pred bikom, so bili drugi drznejši in so se v areni izkazali kot pravi profesionalci.

V skladu s tradicijo je spektakularen zaključek festivala Folk Azores potekal v areni, ki sprejme do 5000 gledalcev. Polna vtisov, novih zgodb in lepih spominov je skupina jutro po zaključku festivala zapustila Terceiro in si za konec privoščila dvodnevni turistični izlet po Lizboni.

Katarina Barbara Fras

Navratilovci v Rusiji

Metliški folkloristi smo s svojimi plesi gostovali širom Evrope, obiskali tudi Ameriko, a naša želja je vedno bila, da bi nastopili tudi v Rusiji. Najbrž zaradi njene velikosti, mističnosti in odličnih folklornih nastopov ruskih folkloristov, ki smo jih srečevali na raznih prireditvah. Tako smo se v preteklih letih že nekajkrat poskušali uvrstiti na katero od gostovanj v tej državi. Ko pa se nam je pred dvema letoma ponudila prilika, smo ob prvem kontaktu z ruskim organizatorjem spoznali, kaj pomeni delati s tako velikim upravnim sistemom. Na potrditev naše prijave, ki smo jo oddali v mesecu februarju, smo čakali do konca maja, v začetku junija pa naj bi odpotovali. In jasno je vse skupaj padlo v vodo. V tako kratkem času ni mogoče organizirati gostovanja (letalske karte, vize, ekipa ...). V letu 2016 smo imeli veliko dela z našo 40-letnico in gostovanjem v Bolgariji, vseeno pa želja, da bi se v letu 2017 udeležili gostovanja v Rusiji, ni zamrla in tokrat smo bili trdno odločeni (beri: prihranili smo denar), da tokrat gostovanje zagotovo izpeljemo.

Tako nam je v začetku leta uspelo dobiti vabilo za udeležbo na 16. Sadko mednarodnem festivalu ljudskih plesov, pesmi in tradicionalnih obrti Veliky Novgorod od 9. do 11. junija 2017. Festival se odvija v dveh delih: v prvem je dopoldanska povorka po mestu in popoldanski gala nastop na velikem odru osrednjega trga v mestu, naslednji dan pa nastop na 41. regijskem poletnem festivalu folklorne in obrti v bližnjem Vitoslavlitsy arhitekturnem muzeju na prostem. Organizatorja festivala sta Ministrstvo za kulturo Rusije in Regijski center za ohranjanje in razvoj ljudske dediščine. Na obeh prireditvah so poleg nas sodelovale še skupine s Slovaške in Tajske, domačini, skupine iz regije in St. Petersburga. Prijavljena je bila tudi skupina s Hrvaške, ki je dva tedna pred odhodom udeležbo odpovedala, organizator pa nam je prijazno dovolil povečati naše število udeležencev. To smo delno tudi izkoristili.

Na potovanje smo se temeljito pripravili, zavedajoč se, da je pred nami kar nekaj birokratskih ovir, ki jih bomo morali do datuma odhoda premagati. Ker pa smo potovali z letalom v St. Petersburg in od tam nazaj, smo si podaljšali bivanje še za dva dni in tako dobili možnost krajšega ogleda tega prekrasnega vlemesta. Ta del poti smo udeleženci pokrili z lastnim denarnim prispevkom. Do dneva odhoda sta imela naš predsednik Janez in Irena kot vodja potovanja kar nekaj opravkov, ki pa sta jih opravila z odliko. Pred odhodom smo prejeli kar nekaj napotkov,

kako naj se obnašamo in na kaj naj bomo pozorni – previdni, a se je potem izkazalo čisto drugače. Rusi so bili odlični gostitelji in dobri organizatorji.

Veliky Novgorod, kraj festivala, je glavno mesto Novgorodske regije in leži slabih 300 km južneje od St. Petersburga ob reki Volhov, ki priteče iz bližnjega jezera Ilmen. O obstoju mesta in njegovi kulturi obstajajo pisni viri iz 8. st.. Ponaša se z več nazivi in znamenitostmi: rojstni kraj ruske države, rojstni kraj ruske demokracije – iz 11. stoletja, najstarejša pravoslavna kamnita cerkev iz 10. st., prva knjiga v ruščini, prva šola v Rusiji (Stara Rusija), ena največjih knjižnic srednjeveške Rusije, popolna pismenost prebivalstva, ko se je večina Evropejcev še podpisovala s križem, mesto muzej (največ pravoslavnih cerkva na enem mestu, muzej lesene arhitekture na prostem), mesto junaka ruskih epskih pesmi Sadka, v bližini se je rodil Sergei Rahmaninov. Na vse to so naši gostitelji izredno ponosni, to na vsakem koraku tudi pokažejo. Žal pa kljub temu število prebivalcev (skoraj 400 tisoč) v mestu pada. Obe vlemesti, Moskva in St. Petersburg, sta v bližini, od tradicije se pač ne da živeti. Tudi Rusi so »podlegli čarom kapitalizma«.

V Rusijo smo se odpravili 8. junija z letalom iz Zagreba. Ob pristanku na letališču v St. Petersburgu nas je pričakala prva izmed vodičkov, ki so nas spremljale v naslednjih dneh. Vse so bile izredno prijazne, trudile so se po najboljših močeh, da bi nam ustregle v naši radovednosti. Pot z letališča do Velikega Novgoroda je trajala 4 ure in je bila, kljub skoraj popolnoma ravni cesti, daljša od poleta. Avtobusi in šoferji pa so bili celo gostovanje posebna zgodba. Tudi vodičkino moledovanje za postanek ni pomagalo. On se je odločil in pika.

Prispeli smo pozno, povečerjali in se nastanili v hotelu Sadko, ob reki Volhov in čisto blizu starega dela mesta. Ker noč kar ni hotela nastati (zaradi bližine polarnega kroga), smo se odpravili še na kratek sprehod v bližini hotela. Naslednji dan smo imeli prosto in se dopoldne sprehodili po starem delu mesta Kremlinu ter se prvič srečali z dežjem (kasneje so nas podučili, da imajo samo okoli 30 sončnih dni v letu), ki je v naslednjih dneh izdatno motil njihov in naš program. Popoldne je sledil obisk regionalnega centra za ohranjanje in razvoj ljudske dediščine, ki je bil ustanovljen leta 1945 in nameščen v kompleksu samostana iz 14. st.. Natančno so nam predstavili oblačenje in bivanje prebivalcev skozi življenje v preteklosti, ženitovanjske navade, prikazali so postopek

zapisovanja v voščeno tablico, izdelavo tkanin in oblačil in nas ob koncu obiska povabili k učenju njihovih plesov in družabnih iger. V drugi polovici popoldneva je sledil dvourni izlet z ladjo do jezera Ilmeno in nazaj. Tako smo si mesto in okolico ogledali še s te perspektive.

Prehrano smo imeli organizirano v hotelu (zajtrk) in v bližnji gimnaziji (kosilo in večerja). Hrana je bila skromna, vendar tipično ruska in zelo okusna. Za najhujše jedce pa smo tako in tako s sabo prinesli zalogo suhih mesnin.

10. junija je bil praznik mesta, rojstni dan ruske države (Stare Rusije). Začeli smo s povorko, ki jo je jasno zmotil dež (pomeni, da je vsa urejenost v trenutku razpadla). Poleg folklornega dela povorke je bil za nas, predvsem starejše, zanimiv drugi del povorke: čisto prava socialistična povorka z najmlajšimi, pionirčki, mladinci, učitelji in profesorji, mestne službe in, tega včasih ni bilo, bančniki. Vsi z baloni, okrašenimi kamioni in krajšimi predstavitvami. Po krajši, a »gosti« plohi se je povorka nadaljevala in zaključila z mimohodom pred častno tribuno. Ljudi je bilo kljub plohi kar nekaj.

Osrednji dogodek za nas je bil gala nastop folklornih skupin v okviru praznika na res velikem osrednjem trgu, ki pa je bil temu primerno prazen, pa še med odrom in prvo vrsto je bil velik prazen prostor. Za nameček se je že v začetku prireditve »izlilo kot iz škafo«, čakali smo v šotoru, nekateri kar na odru. Tistih malo obiskovalcev se je razbežalo, vrnilo se jih je samo nekaj. Voda je kmalu odtekla (kot pri nas na Vigredi) in nastopi so se lahko nadaljevali. Organizirano je bilo dobro, ozvočenje in vodenje tudi. Glede na to, da so nas na ta nastop najbolj pripravljali in opozarjali, smo bili nad njegovim trajanjem in obiskom kar malo razočarani. Saj zato smo pa prišli.

Naredil se je lep večer in pomešali smo se med množico obiskovalcev, bilo jih je nekaj tisoč na obeh bregovih reke, ki so ob stojnicah z raznoraznimi dobrotami in kitajsko robo čakali na polnočni ognjemet. Od vsega večera me je najbolj presenetilo, da pri vsej množici ni bilo skoraj nobenega opitega. Res pa tudi ni bilo prave ponudbe opojnih napitkov.

V nedeljo zjutraj so nas naložili na »avtobuse« (odlični za naše bele noše) in odpeljali v 30 km oddaljeni Vitoslavlitsy lesni arhitekturni muzej (muzej hiš in gospodarskih poslopij na prostem), kjer se je

odvijal 41. festival ljudskih plesov, pesmi in obrti. V prekrasnem dnevu smo gostujoče skupine nastopile ob množici domačih skupin. Vzdušje je bilo enkratno, predstava raznoraznih oblačil, odlični pevci (ta način, jezik, večglasje je res nekaj posebnega), glasbeniki vsak trenutek pripravljeni na še eno točko in pa fotografiranje. Mi (zaradi belih noš) in Tajci smo bili zelo iskani za skupinska fotografiranja. Nastop pa je bil sploh nekaj posebnega, ker nastopaš tik ob ljudeh, ki jih to res zanima in uživajo ob vsaki točki. V parku so bile postavljene tudi stojnice s prikazom starih obrti. Lahko si se vključil v delo ali si preprosto kaj kupil za spomin. Bilo je vroče, prileglo bi se kakšno pivo (večina ruskih je zelo dobrih), šlo bi dobro v promet, a ponudbe ni bilo. Bili sta le dve stojnici s pijačo in kilometrska vrsta. Popoldne smo se vrnili v hotel in se pripravljali na povratek.

Naslednji dan in pol smo si organizirali obisk in ogled St. Petersburga, zato smo želeli kar najbolj zgodaj zapustiti Veliky Novgorod. Vodička nam je zagotovila, da je vse dogovorjeno, a šoferji so delali po svoje. Na našo srečo je 12. junija praznik – Dan Rusije (nove; sprejetje deklaracije o suverenosti Ruske federacije), tako da v mestu ni bilo prevelike gneče. Kar hitro smo našli hostel, v katerem smo prespali, odložili potovalke in že nas je čakala agencijska vodička, ki nam je ob krožni vožnji z avtobusom in kratkimi izhodi predstavila to drugo največje rusko mesto (svetovna turistična destinacija). Popoldne (saj veste, dež) smo se naložili še na ladjico in ob dvourni temeljiti razlagi spoznali mesto in njegove znamenitosti še s tega zornega kota. Predstavitev je bila zgodovinska, geografska in sociološka. Zaželeli smo si, da bi lahko ostali še nekaj dni in si ogledali vsaj pomembnejše znamenitosti tudi od znotraj. Zvečer nas je še enkrat obiskala vodička iz Novgorooda, čeprav je uradno že zaključila svoje delo.

Naslednji dan je sledila še kratka vožnja po mestu, pot na letališče in s presedanjem (Frankfurt in Pariz) pristanek na vročem zagrebškem letališču. Tam nas je že čakal nam znani prevoznik, z »nobel« avtobusom in odličnim šoferjem.

Kaj reči ob koncu? Prijetno, dobro organizirano, po številu nastopov nezahtevno gostovanje. Da nam je bilo lepo, smo ob dobri organizaciji gostitelja »krivi« sami. Smo se pač dobro »zložili«!

Stane Križ

Napoved prihajajočih dogodkov

KD Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem 14. oktobra ob 19. uri v Kulturnem centru Prežihovega Voranca na Ravnah na Koroškem obeležuje 70 let delovanja.

4. Tekmovanje parov v ljudskih plesih bo 11. novembra 2017 v Antonovem domu v Ljubljani.

KD FS Karavanke bodo 18. novembra ob 19. uri v Kulturnem centru Tržič pripravili letni koncert z naslovom »Folklornik, to sem jaz«.

FS Dragatuš v soboto, 16. 12. 2017 ob 19. uri v Beli krajini praznuje 60 let delovanja.

FS Emona letos praznuje 50 let delovanja. Slavnostni koncert bo 16. 12. 2017 ob 19.30. uri v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani.

47. Mednarodni folklorni festival Gorica 2017
(foto: mag. Janja Ravnika)

